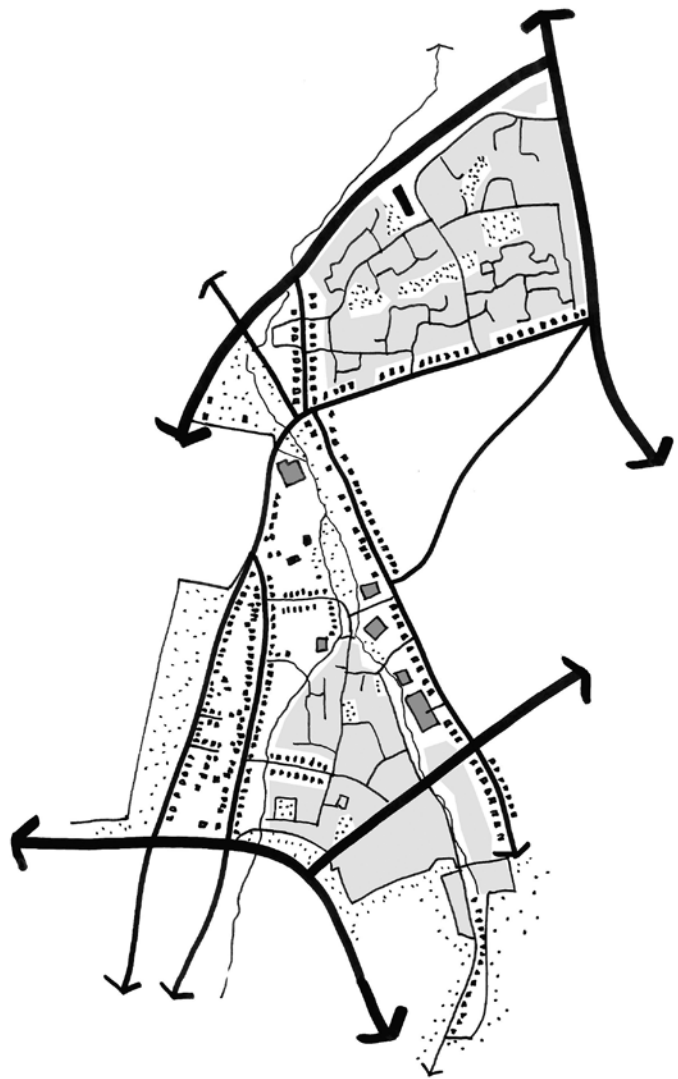
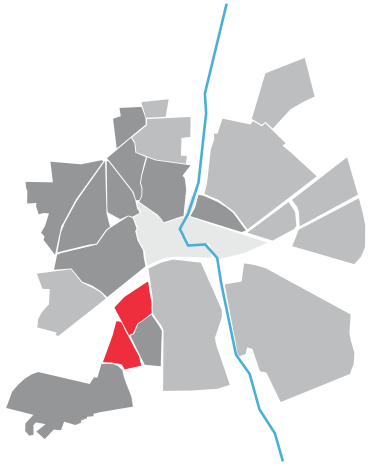

* Een toefje jaren zeventig, een snufje oude linten en een klontje moderne gebouwen

De Heeze en Winkewijert

> De ruimtelijke opbouw van De Heeze en Winkewijert: 'bloemkoolbuurtjes' verstopt achter oude lintjes en grote autowegen.

Het woord 'Heeze' verwijst naar 'he(e)s', een soort struikgewas/kreupelhout. Al in de vijftiende eeuw lag er in dit gebied een boerderij die deze naam voerde. Het woord 'Winkewijert' verwijst naar de naam van een spreng en de papiermolen uit 1623 met dezelfde naam die zuidelijker in de wijk Bouwhof was gelegen. Deze zijn op hun beurt vernoemd naar de Wenckemer Wijer. Waarschijnlijk was dat een poel die hier reeds lag.

> De laatste landbouwenclaves bebouwd

Foto P. van Leeuwen

> Het oude buurtschap De Heeze toen het nog los van de stad lag.

In de negentiende eeuw werden de Apeldoornse enken steeds verder bebouwd. Eerst langs de oude landwegen, zoals de Arnhemseweg en de Eendrachtstraat, en daarna ook op de landbouwgronden. Door de lage grondprijzen en de grote hoeveelheid beschikbare grond werden op de enken vooral vrijstaande woningen met grote tuinen gebouwd. Uiteindelijk ontstond er een gebied met lintbebouwing langs de Holthuiserweg en de Brinklaan, en daartussen een wirwar van straatjes met bebouwing. Tussen al die straatjes bleven tot diep in de jaren zestig nog allerlei stukken grond open die agrarisch gebruikt werden.

In De Heeze is vooral langs de Arnhemseweg en ten zuiden van de Eendrachtstraat nog wat van de oude lintbebouwing te zien. Het gebied daar omheen werd vanaf 1975 bijna volledig herontwikkeld, waarbij ook het stratenpatroon grotendeels veranderde. Rondom zijn grote verkeerswegen aangelegd, zoals de Koning Stadhouderslaan en de Europaweg. De ruimte die tussen de bebouwingslinten en verkeerswegen overbleef, werd opgevuld met woonerven die onderling met slingerende wegen werden verbonden. Hetzelfde gold voor Winkewijert, dat tegenwoordig begrensd wordt door de hoofdwegen Aluminiumweg en Laan van Westenenk.

De ligging van De Heeze en Winkewijert tussen grote ontsluitingswegen, maakt de beide wijken wat in zichzelf gekeerd. Winkewijert werd letterlijk afgesneden van De Bouwhof door de Laan van Westenenk. En de strook met bedrijven en woningen langs de Hoederparkweg scheidt Winkewijert van Westenenk.

Voor De Heeze werd in het ontwerp ook nog eens gekozen voor een naar binnen gekeerde opzet. In het bestemmingsplan van 1975 is dat goed te zien. Brede groenstroken scheiden De Heeze af van de (nieuwe) Europaweg, woningen liggen met hun achterkanten naar de hoofdwegen en er werden verschillende deelbuurtjes ontwikkeld rondom een nieuw ontworpen groenzone dwars door de buurt.

> Bestemmingsplan De Heeze, 1975. Duidelijk afleesbaar is de invulling van het gebied als 'restruimte' tussen de grootschalige infrastructuur van de (toen nieuwe) Europaweg, de fors verbrede Arnhemseweg en de (verlengde) Jachtlaan. Verschillende wijkjes nestelen zich rondom kleine parkzones die tegenwoordig bekend staat als 'speelzone De Heeze'.

> Binnenwereld tussen grote wegen

Beeldbepalende ingrediënten:

- ★ Linten en erven: grootmoeders recept
- ★ Grote gebouwen als bakens naar de buitenwereld
- ★ Grijs tapijt met groene kleedjes

Linten: grootmoeders recept

De oude bebouwingslinten met kleine huizen zijn de smaakmakers van De Heeze en Winkewijert. Het zijn overblijfselen van de oudste bebouwing langs de veldwegen tussen Apeldoorn en Ugchelen, die werden gebouwd door speculanten en grondeigenaren.

De linten en straten zijn naar grootmoeders recept bebouwd met vrijstaande huisjes en opvallend veel moderne varianten ertussen. Daardoor is het totaal historisch ingebed en sluit het aan op de nieuwbouwuurtjes die er overal doorheen gemengd zijn. Er kan veel langs de linten, zolang de basisverhoudingen van het recept voor de bebouwing wat betreft rooilijn, hoogte, kapvorm en oriëntatie maar worden gevolgd. Vooral de Eendrachtstraat is een etalage van voorbeelden hoe vanuit het Apeldoornse huisje allerlei nieuwe varianten zijn te ontwikkelen.

Woonerven en rijtjes

In De Heeze liggen woonerven met verschillende typen woningen als puzzelstukjes tussen de oude linten. Zoals dat gebruikelijk was in de jaren zeventig en tachtig staan de woningen vaak schuin ten opzichte van de weg en zijn ook onderling vaak verschoven, waardoor er ook in de gevels maar weinig grote rechte delen zijn. Elk woonerf heeft daarbij zijn eigen smaak en inrichting. Soms door een bijzondere architectuur of kleurgebruik en soms alleen door de herhaling van een enkel kleurdetail. Veel van die smaken lopen op allerlei manieren in elkaar over, waardoor het lastig is het begin en einde van woonerven te benoemen.

In Winkewijert was de ruimte tussen de linten wat kleiner en is de invulling ertussen beperkt gebleven tot enkele buurtjes van vooral rijwoningen rondom de Carrouselweg en de Vlietweg. Rondom de Parelhoeder verrees recent een nieuw buurtje, dat ook bestaat uit eenvoudige rijwoningen van twee lagen met een kap.

> Oude linten volgens grootmoeders recept gebouwd, verwijzen nog naar de agrarische oorsprong.

> Ook nieuwbouw kan prima langs de linten, zolang het maar ongeveer even groot is als het bestaande.

> Lekker rommelig gestrooide woningen en een net afwijkend kleurgebruik maken dit tot een mooi buurtje. Meer is niet nodig.

> Andere architectuur: zelfde recept en resultaat.

> De buitenzijde van het complex is strak en fors door de langgerekte tuinmuur en het laanprofiel. Dit past bij de stedelijke weg die er langs ligt.

> De binnenkant van hetzelfde complex levert een heel ander beeld op: met veel meer variatie en menselijke maat.

> Grote gebouwen staan in De Heeze altijd aan de rand van de buurt, waar ze aansluiten op de grote maat van de wegen buiten de wijk.

Grote gebouwen als bakens naar de buitenwereld

Aan de randen van De Heeze staan op allerlei plekken naast kleine woningen grotere gebouwen als een soort uithangbord richting de hoofdwegen. Het appartementengebouw De Graanhof is daar een voorbeeld van. Het gebouw hoort duidelijk bij de buurt: alle openbare functies zitten aan de buurtkant in een lager deel dat past bij de hoogte van de omliggende woningen. Maar het vormt ook een markant gebouw langs de Europaweg, waarvanaf een blik is te werpen in De Heeze. Zo gezien is het gebouw de voorkant naar de stad en naar de buurt. Groot en ook klein. Aanwezig en ook bescheiden. Dit soort grote gebouwen, de oriëntatiepunten in de buurt, verenigen de kleinschaligheid van de buurt en de grootschalige hoofdstructuur.

Grijs tapijt met groene kledjes

De straten in zowel De Heeze als Winkewijert bestaan overwegend uit grijze materialen: asfalt, betonstraatstenen, betonbanden en betontegels. Het levert een sobere ondergrond op voor de aanwezige grote variatie aan bebouwing.

In het grijze tapijt liggen veldjes, strookjes, parkjes en groenzones: de groene kledjes in de wijk. In lijn met de wooneropzet is er ook kleinschaliger groen: solitaire bomen, haagblokken en perkjes. Op veel plaatsen worden de groenelementen aangevuld met straatmeubilair zoals paaltjes, lichtmasten of muurtjes, waardoor de openbare ruimte soms druk aandoet. De Heeze zou aan kwaliteit winnen door de openbare ruimte te vereenvoudigen en terug te brengen naar meer eenheid in bestrating, soorten groen en meubilair.

> De openbare ruimte is in de basis heel eenvoudig: grijs met groene kledjes van gras en bomen.

> Rond de woonerven wordt die helderheid nogal eens ondermijnd door een veelvoud aan elementen, zoals hier de leibomen met onderbeplanting, plantenbakken en paaltjes.

> De groene zone die midden door De Heeze loopt is het mooist op de plekken waar hij eenvoudig is ingericht met heldere randen (haag of voortuinen), gras en bomen.

Tip!

- ★ Realiseer nieuwe varianten op het Apeldoornse huisje in de linten.
- ★ Maak niet nog meer verschillen in de woonerven maar zoek eenheid.
- ★ Plaats grote gebouwen alleen aan de rand van de wijk.
- ★ Gebouwen aan de rand zijn groot en hoog aan de buitenkant en klein en laag aan de binnenzijde.
- ★ Geef bij grote gebouwen extra aandacht aan de menselijke maat en schaal.